

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.kkm@regeringskansliet.se

Yttrande över utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Er beteckning: Ku2023/01093

Sammanfattning

Remissen behandlar i huvudsak frågor där länsstyrelsen inte är en primär aktör. Länsstyrelsen begränsar därför sitt svar till de områden som mer direkt berör myndighetens ansvarsområden. Länsstyrelsens synpunkter kan sammanfattas som följer:

- Den nya lagen om samverkan på kulturområdet bör utgå från de kulturpolitiska målen i sin helhet. Av lagen bör även framgå att länsstyrelsen ska delta i beredningen av den regionala kultursamverkansplanen.
- Länsstyrelsens representation i samverkan bör förtydligas om det nuvarande nationella samverksansrådet upplöses.
- Av den nya förordningen bör framgå att museernas verksamhet även inkluderar kulturmiljöarbete.
- Det är positivt att utveckla samverkan till att även omfatta politikområdet gestaltad livsmiljö. I arbetet bör såväl estetiska och konstnärliga som kulturhistoriska värden beaktas.
- Att kulturplanerna tas bort kan ge kulturen en sämre plattform inom ramen för arbetet med regional tillväxt och utveckling.

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera och lämna förslag på utveckling av nuvarande modell för kultursamverkan. Förslaget omfattar åtgärder som syftar till en mer dynamisk samverkansstruktur mellan stat, region och kommun. Syftet är att

minska den administrativa belastningen och samtidigt gynna flexibilitet och långsiktighet i systemet. Konkret innebär det bland annat att:

- En ny lag om samverkan mellan stat, region och kommun på kulturområdet föreslås. Lagen ersätter dagens detaljerade styrning med löpande uppföljning av regionala kulturplaner och syftar till att ge långsiktigt stabila förutsättningar som ger berörda parter stor frihet att arbeta med utveckling inom områden de själva bedömer är prioriterade.
- Villkor för fördelningen av statsbidrag till kulturverksamhet föreslås, bland annat att kulturellt skapande och kreativa processer ska fredas från politisk styrning.
- Systemet öppnar för en större bredd i vilka konst- och kulturområden statsbidrag kan fördelas till.
- Förändringar genomförs för att minska byråkrati för äskanden och uppföljning och underlätta en förenklad fördelning av medel, bland annat genom att en större del av bidragen fördelas via nyckeltal.
- Det samverkansråd som finns i nuvarande system, och där länsstyrelserna deltar, föreslås avvecklas. I stället ges Kulturrådet en särskild roll för att hålla samman en kulturpolitisk dialog och samordna statliga myndigheters deltagande i beredning av samverkansförslag.

Synpunkter på utredningen

1.1 Förslag till lag om samverkan på kulturområdet

Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget till ny lagtext.

Länsstyrelsen kan dock konstatera att den hänvisning till de kulturpolitiska målen som finns i nu gällande förordning (2010:2012, 4 §) tagits bort och ersatts av en skrivning där endast delar av målen refereras (Förslag till lag om samverkan på kulturområdet, 2 §). Det innebär att målen som syftar till att främja ett levande kulturarv, internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan samt barns och ungas rätt till kultur inte längre anges som ändamål för samverkan. Länsstyrelsen anser att de kulturpolitiska målen ska behandlas som en odelbar enhet, och inte delas upp i olika delar beroende på situation och aktörer. När detta görs riskerar den

helhetssyn på kulturens betydelse i samhället som målen representerar att gå förlorad.

Det bör vidare i 12 § förtydligas att länsstyrelsen, som är statens regionala representant och som ansvarar för det statliga kulturmiljöarbetet på regional nivå, ska delta i beredningen av den regionala kultursamverkansplanen. Se även kommentar nedan under punkt 9.4 Statens arbetsformer.

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag i kulturverksamhet i samverkan

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att det av den nya förordningen, i likhet med nu gällande förordning (2010:2012, 8 § punkt 2), framgår att museernas verksamhet även inkluderar kulturmiljöarbete. Länsstyrelsen föreslår därför följande lydelse i den nya förordningen: 5 § punkt 2. arkiv, bibliotek, museer och museernas kulturmiljöarbete.

Regionerna utgör viktiga parter i kulturmiljöarbetet, bland annat genom att de ofta står som huvudmän till landets läns museer. Läns museernas roll för dokumentation och kunskapsförmedling kring kulturmiljöer och kulturarv är i sin tur av stor betydelse för kulturmiljöarbetet som helhet. Trots det är deras roll och bidrag till kulturmiljöarbetet dåligt definierad i systemet idag. Länsstyrelsen vill här hänvisa till det ställningstagande som gjordes i propositionen Kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116, s. 148 ff), och som föranledde det förtydligande rörande museernas kulturmiljöarbete som finns i förordningen idag. I likhet med slutsatserna i propositionen menar Länsstyrelsen att det är av stor vikt att läns museernas roll på kulturmiljöområdet lyfts fram och förtydligas.

9.4 Statens arbetsformer

Utredningen föreslår att det samverkansråd som finns i nuvarande system, och där en representant för länsstyrelserna deltar, avvecklas. I stället ges Kulturrådet en särskild roll för att hålla samman en kulturpolitisk dialog och samordna statliga myndigheters deltagande i beredning av samverkansförslag.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget, men vill betona att länsstyrelsernas representation behöver säkerställas även i det fortsatta arbetet. Vidare är det viktigt att framhålla att Riksantikvarieämbetet ska finnas företrädd som centralmyndighet för såväl kulturmiljöarbetet som museerna.

10.2 Gestaltad livsmiljö

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att utveckla kultursamverkan även på det område som omfattar arbetet med gestaltad livsmiljö. Utredningen föreslår att detta sker genom att de så kallade ”skönhetsparagraferna” i plan- och bygglagen tydliggörs och ses över vad avser estetiska perspektiv i stadsutvecklingen och genom att en procentregeln uppmärksammas.

I politiken för gestaltad livsmiljö liksom i de statliga målen för arkitektur, form och design framhålls sambandet mellan estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden. Länsstyrelsen anser att detta samband även bör utgöra utgångspunkten för kultursamverkan kring gestaltad livsmiljö.

10.4 Kulturen och funktionshinderspolitiken

Länsstyrelsen Skåne delar utredningens slutsatser att det finns ett behov av att se över hur olika stöd- och regelsystem påverkar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att vara verksamma som kulturskapare. I dagsläget bedöms de inte ha samma förutsättningar och möjligheter som personer utan funktionsnedsättning. Detta står i strid med Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning allmänna princip om icke-diskriminering och lika möjligheter.

11.1 Vissa förvaltningsmässiga konsekvenser

I konsekvensbedömningen av förslaget diskuteras effekterna av att kulturplanerna överges till förmån för en mer flexibel samverkan. Länsstyrelsen vill i sammanhanget lyfta kulturplanens betydelse som en del i den regionala utvecklingsstrategin. Utvecklingsstrategin är i sin tur vägledande för länsstyrelsen och andra myndigheter som har som uppdrag att främja regional tillväxt/utveckling. En negativ effekt av att kulturplanerna tas bort kan befaras bli att kulturen får en mindre framträdande plats i länsstyrelsens uppdrag kopplat till att främja regional tillväxt liksom för andra myndigheter som arbetar med regional utveckling.

Allmänna synpunkter

Flera av utredningens förslag berör barn men det framgår inte av betänkandet om en prövning av barnets bästa har genomförts och hur förslagen påverkar barns och ungas rätt till kultur. För den

fortsatta beredningen av förslagen vill vi påminna om skyldigheten att tillämpa FN:s konvention om barnets rättigheter vid beslut och processer som rör barn.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med enhetschef Britta Roos som föredragande. Även projekthandläggare Andreas Kurdve samt utvecklingsstrateg Martina von Liewen har deltagit i ärendets beredning.